

Olli-Poika Parviainen vihr

Lakialoite laiksi puoluelain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi puoluelain 9 §:n 1 momenttia siten, että puoluetukea jaettaisiin kaikille viimeisimpiin eduskuntavaaleihin osallistuneille ja niissä vähintään puoli prosenttia annetuista äänistä keränneille, puolurekisteriin merkityille puolueille. Puoluetuen suuruus määräytyisi kullekin puolueelle suoraan suhteessa vaaleissa kerättyyn äänimäärään. Aloite on tarkoitettu rinnakkaiseksi hallituksen esitykselle HE 73/2015 vp, jossa myös esitetään puoluelain 9 §:n muuttamista.

Aloitteella pyritään tukemaan eduskunnan ulkopuolisten puolueiden ja myös kokonaan uusien puolueiden tasavertaisia osallistumismahdollisuuksia. Puolueiden toimintaedellytysten parane-
misen odotetaan lisäävän myös poliittisen toiminnan ja keskustelun vireyttä ylipäätään yhteis-
kunnassa.

PERUSTELUT

Nykytila ja hallituksen esityksessä esitetyt muutokset

Nykyinen puoluetukijärjestelmä on luotu 1960-luvun lopulla. Puoluetukea on voitu järjestelmän käyttöönnotosta alkaen myöntää vain eduskuntaan valituille puolueille.

Sipilän I hallituksen ohjelmassa vuonna 2015 hallituspuolueet sopivat, että puoluetukijärjestelmää laajennetaan koskemaan myös eduskunnan ulkopuolelle jääneitä puolueita, mutta vain, jos ne saavat vähintään kaksi prosenttia annetuista äänistä. Ulkopuolelle jääneet puolueet saisivat kuitenkin vain yhden kolmasosan siitä tuesta, jota puolueelle myönnettäisiin yhtä edustajanpaikkaa kohti.

Ehdotuksen pohjana oli parlamentaarisen työryhmän 22.4.2015 luovuttama mietintö vaali- ja puoluerahoituslainsäädännön tarkastamisesta. Mietinnössään työryhmä viittasi myös Euroopan neuvoston korruptionvastaisen toimielimen GRECON sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön ETYJin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) esittämiin suosituksiin ja huomautuksiin.

Asiasta on annettu eduskunnalle lokakuussa 2015 hallituksen esitys HE 73/2015 vp.

Lakialoite LA 27/2015 vp

Kansainvälistä vertailua

Eurooppalaisessa vertailussa Suomen puoluetukijärjestelmä on IDEA-instituutin mukaan läntisen Euroopan vanhimpia Saksan (1959) ja Ruotsin (1966) jälkeen. Kaikissa OECD-maissa on OECD:n mukaan ollut Sveitsiä lukuun ottamatta vuonna 2014 käytössä jonkinlainen puolueiden suora julkinen rahoitusjärjestelmä.

IDEAn vertailussa Suomen nykyiset puolueet ovat selvästi eurooppalaista keskiarvoa riippuvaisempia nimenomaan julkisesta rahoituksesta. Tämä korostaa myös julkisen rahoituksen tasapuolisuuden merkitystä tasaisen pelikentän ja pienten puolueiden toimintaedellytysten turvaamisessa.

Suurin osa eri maissa käytettävistä avustusjärjestelmistä perustuu jompaankumpaan tai molempiin kahdesta kriteeristä: osuus parlamenttivaaleissa annetuista äänistä ja edustus parlamentissa. IDEAn ja OECD:n vertailuissa ehto, jolla rahoitus rajataan vain parlamentissa paikkoja saaneille puolueille, on käytössä ainoastaan seitsemässä OECD-maassa, Euroopassa vain viidessä maassa. Suomalainen raja on siis näissä vertailussa harvinaisuus.

Äänimääräkynnys tuen saamiselle on myös eri maissa usein, joskaan ei aina alhaisempi kuin kynnys saada edustaja parlamenttiin. Kahden prosentin raja ei täyttäisi tätä ehtoa, koska suomalaiset puolueet ovat saaneet edustajia eduskuntaan alle kahden prosentin valtakunnallisilla ääniosuuksilla.

Monissa maissa rahanjako pyrkii suosimaan mieluummin kilpailua ja reilua pelikenttää kuin vaikiintuneen tilanteen ylläpitämistä. Rahoitus jakautuu usein kiinteään, kaikille samansuuruisena myönnettävään summaan ("absoluuttinen tasa-arvo") sekä sen lisäksi maksettavaan äänimäärästä tai edustajapaikoista riippuvaan lisään ("reiluus ja tasapuolisuus"). Tämä parantaa pienten puolueiden suhteellisia edellytyksiä lyödä itsensä läpi.

Myös ETYJin ODIHR-toimiston suosituksessa arvioidaan, että tällainen järjestelmä "voi olla tehokkain poliittisen pluralismin ja tasavertaisten mahdollisuuden edistämiseksi". Sen sijaan ODIHR:n mukaan ei ole mahdollista määritellä mitään yleismaailmallista kaavaa, jonka perusteella rahoitusta tulisi jakaa, tai universaalia sopivaa tukikynnystä. ODIHR kuitenkin korostaa, että korkeat tuelle asetetut kynnykset heikentävät poliittista moniarvoisuutta (Guidelines on Political Party Regulation, 2011, ohjeet 185 ja 188.) Myös OECD:n työpaperissa "Financing Democracy" (2014) arvioidaan, että hyvässä tarkoituksessa luodut puolueiden avustusjärjestelmät voivat tahattomasti aiheuttaa "riskin epätasaisesta pelikentästä - - jos jakokriteerit perustuvat esimerkiksi aiemmalle vaalimenestykselle". Aiempi tuki heijastuu itsessään herkästi myös tulevaan vaalimenestykseen.

Edustajapaikkojen määrä on OECD-maissa myös avustussumman jakoa määriteltäessä suhteessa harvinaisempi (9 vertailumaassa Suomen lisäksi) kuin erilaiset yhdistelmät tasasummaa (16 maassa) ja äänimääräjakoa (24 maassa). Myös koko maailman laajuisessa vertailussa (IDEA 2012: Political Finance Regulations Around the World) yleisimmät jakokriteerit ovat tasajako ja äänisaalis. Parlamenttipaikkoihin perustuva jako on tässäkin vertailussa harvinaisempi.

Lakialoite LA 27/2015 vp

Kansainvälisesti vertailtuna Suomeen ehdotettua kahden prosentin äänikynnystä ei voitane pitää ainakaan erityisen matalana. Esimerkiksi Itävallassa vastaava kynnys on prosentin suuruinen.

Nykytilan arviointia

Hallituksen esitystä voidaan pitää edistysaskeleena puoluetuen uudistamiseksi parempaan suuntaan. Tuelle asetettu äänikynnys on kuitenkin korkea. Myös eduskunnan ulkopuolelle jäävien puolueiden saaman tukisumman suhteelliselle pienuudelle on vaikea nähdä hyviä perusteluita. Puoluetukijärjestelmää luotaessa ns. vaalilakikomitea 1960-luvulla katsoi, että juuri puolueen vaaleissa saama äänimäärä kuvastaisi selkeimmin puolueiden nauttimaa kannatusta. Hallitus kuitenkin päätyi vastoin tätä näkemystä esittämään puoluetuen jakoperusteeksi edustajapaikkojen lukumäärää.

Tuolloin hallituksen esityksessä perusteltiin tätä esitystä sillä, että valtion varoin ei pidetty tarkoituksenmukaisena tukea "sellaisia hyvin pieniä puolueita, joiden vaikutus valtiolliseen elämään jää puuttuvan kannatuksen vuoksi vähäiseksi ja joiden osanotto vaaleihin saattaa merkitä suorastaan valitsijoiden harhauttamista". Lisäksi haluttiin estää "pelkästään valtionavustuksen saamiseen tähtäävien uusien puolueiden perustaminen ja osanotto vaaleihin".

Ajatus siitä, että puoluetuki itsessään voisi tukea puolueiden mahdollisuuksia harhauttaa äänestäjiä äänestämään puoluetta, jolla ei ole todellisia läpimenomahdollisuuksia, ei vaikuta modernina aikana kovin uskottavalta. Kansalaisten mahdollisuudet arvioida puolueiden kokoa, mahdollista aiempaa vaalimenestystä ja suhteellisten äänikynnysten suuruusluokkaa ovat 2010-luvulla hyvät. Vähintään yhtä todennäköisenä voitaneen pitää sitä skenaariota, että kansalaiset eivät äänestä omia arvojaan, tavoitteitaan ja näkemyksiään lähinnä olevia ehdokkaita ja puolueita juuri siksi, että he epäilevät, ettei kyseinen puolue pysty murtautumaan äänikynnyksen yli esimerkiksi kampanjointiresurssien vähyys vuoksi, vaikka sillä olisi merkittäväkin piilevä kannatusta.

Erityisesti jälkimmäisellä näistä hallituksen 1960-luvulla esittämistä väitteistä voitaneen sen sijaan perustella ainakin jonkinasteisen kynnyksen asettamista tuen saamiselle. Ei voitane pitää tarkoituksenmukaisena, että mikä tahansa edes muutamia ääniä vaaleissa keräävä puolue saisi julkista rahoitusta toimintaansa ja että puolueen perustamisesta tai olemassa olevan järjestön muuttamisesta puoluemuotoon siis näin muodostuisi eräänlainen tukiautomaatti.

Vaikeampaa on esittää, että jokin tietty yksittäinen tuen kynnys olisi suoraan johdettavissa näistä periaatteista. Valittua kynnystä olisikin syytä perustella myös muilla tavoin ja täsmällisemmin perustein. Sen enempää hallituksen esityksessä kuin sen taustalla olleessa työryhmämietinnössäkään ei kuitenkaan perustella valitun, kahden prosenttiyksikön tukikynnyksen suuruutta.

Eräissä maissa on tietoisesti haluttu estää puoluekentän sirpaloitumista, josta on saatu karvaita kokemuksia, kun toimivien enemmistökoalitioiden muodostaminen on muodostunut parlamentissa liki mahdottomaksi. Osa historioitsijoista ja teoreetikoista on yhdistänyt puolueiden sirpaloitumisen jopa äärimmäisen traagisiin historiallisiin tapahtumiin, kun yksittäiset vähemmistöpuolueet ovat pystyneet hyödyntämään poliittista hajanaisuutta hyväkseen. Tämä näkemys ei ole täysin vailla perusteita. Toisaalta hajaantumisen haittoja on verrattava niihin moniin hyötyihin, joita puoluekentän uusiutumisella ja puolueiden välisellä kilpailulla voidaan myös ajatella ole-

Lakialoite LA 27/2015 vp

van. Selvästi kyse on tasapainon hakemisesta. Kuten edellä, on tästäkin näkökulmasta vaikea suoraan perustella jotakin tiettyä, esimerkiksi juuri kahden prosentin tukikynnystä.

Kansainvälisessä ja historiallisessa vertailussa on myös vaikea löytää tukea sille ajatukselle, että laveampi ja kattavampi tukijärjestelmä olisi sen enempiä välttämätön kuin riittävääkin ehto puoluejärjestelmän fragmentoitumiselle. Esimerkiksi Britanniassa on eurooppalaisessa vertailussa hyvin niukka julkinen tukijärjestelmä, mutta hyvin laava puoluekenttä. Maassa toimii silti pelkäämättä laitasemistolaisia puolueita useita kymmeniä, ja löytyvätpä maasta niin Fancy Dress Party, Church of the Militant Elvis Party kuin Citizens for Undead Rights and Equality -puoluekin. Puoluekentän hajaantumiseen tai puolueiden keskinäiseen kompromissi-, ratkaisu- ja päätöksentekohakuisuuteen vaikuttavat varmasti monet tekijät, joista puolueiden julkinen rahoitus ei liene edes merkittävimmästä päästä.

Merkittävänä erikoisuutena suomalaisessa järjestelmässä ja hallituksen esityksessä voidaan pitää sitä, että nyt tukikynnykseksi esitetty pienempikin äänimäärä vaaleissa on riittänyt eduskuntapaikan saamiseen. Esimerkiksi vihreät ja perussuomalaiset ovat saaneet historiansa aikana n. 1,0, 1,5 ja 1,6 prosentin valtakunnallisilla äänimäärillä kansanedustajia.

Lisäksi muun muassa mahdollisuus vaaliliittoihin sekä merkittävä vaalipiirien välinen vaihtelu piilevässä äänikynnyksessä johtavat siihen, että hyvinkin erilaisilla äänimäärillä puolueen on mahdollista saada tai olla saamatta eduskuntapaikkaa. Kun piilevä äänikynnys vaikuttaa estävästi sekä puolueen kansanedustajapaikkoihin että puolueen mahdollisuuteen saada puoluetukea, sen voi ajatella asettavan kahdellakin tapaa kansalaisten vaaleissa antamat äänet eriarvoiseen asemaan. Osa äänistä kasvattaa myös puolueen toimintaansa ja seuraaviin vaaleihin valmistautumiseen saamaa tukea, osa ei.

Kansanedustajapaikan voi jo itsessään nähdä lisäävän monella tapaa puolueiden tosiasiallisia resursseja. Kansanedustajan toiminnalleen saama julkisuus ja hänen sekä eduskuntaryhmien käytössä olevat erinäiset resurssit ja vaikutuskanavat lisäävät suoraan tai välillisesti myös puolueen näkemysten saamaa tilaa julkisessa keskustelussa.

Sekä resurssien puute että kansalaisten arvio puolueen menestymismahdollisuuksista voivat kuitenkin johtaa siihen, että pienen puolueen on erityisen vaikeaa saada valittua juuri ensimmäistä kansanedustajaa, vaikka sillä olisi piilevää kannatusta kansalaisten parissa. Nämä näkökulmat puoltaisivat pikemminkin sellaista näkemystä, että eduskunnan ulkopuoliset puolueet saisivat tasavertaisemmat toimintaedellytykset, jos niiden tuki olisi eduskuntapuolueita suurempaa, kuin että niiden tuen tulisi olla eduskuntapuolueiden saamaa pienempää äänimäärään suhteutettuna.

Puoluelain mukaan puoluetukea jaetaan puolueille vaalituloksen perusteella myönnettyjen eduskuntapaikkojen mukaisesti. Eduskunta päättää puoluetuen suuruudesta vuosittain. Puoluetuen jakaminen on vuoden 2010 jälkeen vakiintunut noin 30-35 miljoonaan euroon vuodessa. Vaikka valtiontalouden sopeuttamistoimia kohdistetaan vuonna 2016 myös puolue toimintaan, tarkoittaa summa koko vaalikaudelle suhteutettuna noin neljääkymmentä euroa jokaista eduskuntavaaleissa äänestänyttä kohden.

Lakialoite LA 27/2015 vp

Puoluetukea saa vuonna 2016 nykylainsäädännön nojalla kahdeksan puoluetta. Puoluetuen ulkopuolelle jääviä, vähintään viisi tuhatta kannattajakorttia keräämällä rekisteröityneitä puolueita on näiden lisäksi vuonna 2015 vaalien jälkeen 3.11.2015 kaksi kappaletta. Kevään 2015 eduskuntavaalien jälkeen puolueräkisteristä poistettiin kuusi puoluetta, joista ainakin osa pyrkinee suorittamaan uuden rekisteröitymisen. Vaaleihin yleensä osallistuu myös muutamia rekisteröimättömiä puolueita.

Valtiollisen suoran avustuksen lisäksi julkinen valta voi tukea puolueiden toimintaa myös monin muin tavoin. Puolueiden nuorisjärjestöjen saamat avustukset, kunnalliset paikallis- ja piiriyhdistysten suorat ja epäsuorat tuet, puolueiden kampanjalehdistä ostetut mainokset, ilmaiset mainospaikat, Yleisradion toiminta ja erilaiset verohelpotukset voivat parantaa puolueiden toimintaedellytyksiä. Osaan myös näistä tukimuodoista voi liittyä vääristäviä tai epätarkoituksenmukaisia vaikutuksia, ja myös ne voivat edelleen lisätä olemassa olevaa puoluerakennetta ylläpitäviä viinoumia ennemmin kuin tukea uusien puolueiden toimintaedellytyksiä. Tehokkain tuki terveelle puoluetoiminnalle saadaan aikaiseksi yhdistämällä eri instrumentteja tasapainoiseksi kokonaisuudeksi.

Esityksen tavoitteet

Esityksessä ehdotetaan, että puoluetuen määräytymiskynnykseksi asetettaisiin puolen prosenttiyksikön äänimäärä edellisessä äänivaaleissa. Tämä vastaisi sitä äänimäärää, jonka puolue tarvitsisi saadakseen yhden kansanedustajapaikan, jos vaalit toimitettaisiin niin, että koko maa olisi yksi vaalipiiri. Tämä kynnys olisi valittua kahden prosentin rajaa luontevampi raja tuelle, jos rajan tarkoituksena on ehkäistä puoluekentän kohtuutonta sirpaloitumista sitomalla oikeus avustukseen nimenomaan eduskuntavaalien äänimäärään. Se osaltaan tasoittaisi myös sitä epäsuhtaa, joka syntyy eri puolilla maata asuvien kansalaisten antamien äänten vaikuttavuuden välille suomalaisessa vaalitavassa.

Pienempääkin kynnystä lienee mahdollista perustella, vaikka kyse väistämättä onkin myös erilaisten, ristikkäisten näkökohtien välillä tasapainoilusta ja poliittisesta harkinnasta. Esimerkiksi Puoluetuki-kampanjan mukaan joukko eduskuntaan valituiksi tulleita kansanedustajia viidestä eri hallitus- ja oppositiopuolueesta on kannattanut tukikynnyksen laskemista jopa 5 000 äänen rajaan. Tässä lakialoitteessa esitetään korkeampaa tuen äänikynnystä, koska on haluttu painottaa pyrkimyksiä ehkäistä puoluekentän sirpaloitumista ja vähentää pieniin puoluetukiin liittyvää suhteellista hallinnollista taakkaa.

Puoluetoiminnalla on demokratiassa elintärkeä rooli. Siinä pyritään yhtäältä kokoamaan yhteen samansuuntaisia arvoja ja tavoitteita jakavia ihmisiä, mutta myös löytämään ja synnyttämään kokonaan uusia ideoita yhteiskunnan uudistamiseksi. Maailman, suomalaisen yhteiskunnan ja kansalaisten mielipiteiden muuttuessa tarvitaan kykyä uudistumiseen sekä nykyisissä puolueissa että puoluekentän rakenteissa.

Viimeksi eduskuntaan ovat nousseet vaaleissa kokonaan uusina eduskuntapuolueina pidettäviä, asemansa sittemmin vakiinnuttaneita puolueita vihreät vuonna 1983, perussuomalaisten edeltäjä Suomen maaseudun puolue 1966 ja kristillisdemokraatit 1970. Lyhytikäisiksi ovat tällä ajanjaksolla jääneet mm. Remonttiryhmä (eduskuntaan 1999), Kipu-puolue (1995) , nuorsuomalaiset

Lakialoite LA 27/2015 vp

(1995) ja SKYP (1975), ja toimintansa on lopettanut myös Perustuslaillinen oikeistopuolue (1975) sekä vanhempaa perua oleva Liberaalit-puolue.

Moniin muihin yhteiskuntamme instituutioihin verrattuna suomalainen puoluerakenne on osoittautunut hyvin vakaaksi — erityisesti, kun ottaa huomioon, miten paljon yhteiskunta on muuten muuttunut tänä aikana. Yllättävänä ja mahdollisesti huolestuttavanakin ehkä pidettäisiin, jos esimerkiksi järjestöjen, yritysten, tutkimuslaitosten ja julkisten instituutioiden asema olisi ollut puoli vuosisataa yhtä stabiili ja uusia merkittäviä toimijoita olisi murtautunut läpi yhtä vähän.

Puolueiden vaikuttamistoiminta ja niiden osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun ei rajoitu eduskunnan lainsäädäntötyöhön ja eduskuntaan pyrkimiseen. Suomalaisissa puolueissa mm. annetaan lausuntoja erilaisista säädöshankkeista, kehitetään uusia poliittisia tavoitteita ja ohjelmia, toteutetaan mainos- ja toimintakampanjoita, kirjoitetaan joukkoviestimiin ja esiinnyttäen niissä sekä järjestetään julkisia keskustelutilaisuuksia ja osallistutaan niihin myös vaalien välillä.

Suurin osa tästä toiminnasta nojaa useimmissa puolueissa vapaaehtoistyöhön, mutta myös laajamittaisempi vapaaehtoistyö yleensä tehostuu ja jäsenyytensä selvästi paremmin silloin, kun sitä pystytään tukemaan materiaalisilla resursseilla tai palkallisella työvoimalla.

Edistämällä myös eduskunnan ulkopuolelle jäävien puolueiden toimintaedellytyksiä pystytään suomalaisessa yhteiskunnassa tunnistamaan paremmin toteuttamiskelpoisia uusia poliittisia ideoita ja sellaisia näkökulmia, jotka muutoin jäisivät paitsioon. Eri aatteet ja ehdotukset kilpailevat tällöin tasavertaisemmin kansalaisten suosiosta, ja myös vaalitulos mittaa paremmin niiden keskinäistä kannatusta, kun niistä käydään tasapuolisempaa keskustelua.

Pitkällä aikavälillä yhteiskunnallisten ideoiden ja innovaatioiden merkitys voi olla jopa vallankumouksellinen niin kansantalouden kehityksen kuin kansakunnan hyvinvoinninkin kannalta. Omistusoikeus ja sopimusvapaus, oikeusvaltio, peruskoulu, markkinatalous, julkinen eläkevaakuutus ja terveydenhuolto ovat kukin oman aikansa yhteiskunnallisia innovaatioita, joilla on moderneissa kasvuteorioissa myös pitkän aikavälin talouskasvun kannalta huomattava merkitys. Monen niistä kohdalla myös poliitikkojen muodostamilla ryhmittymillä ja myöhemmin puolueilla on ollut merkittävä rooli innovaatioiden kehittämisessä, esittelemisessä tai toteuttamisessa.

Vireä kilpailu tukee viime kädessä myös asemaltaan vakiintuneiden puolueiden jatkuvaa kehittymistä ja kannustaa niitä entistä parempaan vuoropuheluun koko suomalaisen kansalaisyhteiskunnan kanssa. Demokratiassa terveet ja uusiutumiskykyiset aatteet selviävät myös tasapuolisessa ja reilussa kilpailussa.

Uusien puolueiden nykyistä vireämpi toiminta sekä puolueiden välinen innokkaampi kilpailu saattaisivat lisätä yleistä kiinnostusta politiikkaa kohtaan ja osana sitä äänestysintoa verrattuna muuten toteutuvaan kehitykseen. Myös tämä kehitys palvelisi toimivan demokratian lisäksi nykyisten eduskuntapuolueiden omiakin tavoitteita keskipitkällä aikavälillä.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että puolueiden saama avustus heijastaisi suoraan puolueen ehdokkaiden edellisissä vaaleissa saamaa valtakunnallista äänimäärää. Tämä olisi yksinkertaisem-

Lakialoite LA 27/2015 vp

pi tapa jakaa avustusta kuin jakaa sitä eri perustein eduskuntaan valituille ja eduskunnan ulkopuolisille puolueille.

Muilta osin esitys vastaa hallituksen esityksessä HE 73/2015 vp ehdotettua muutosta lain 9 §:ään.

Esityksen vaikutukset

Esitys vaikuttaisi myös nykyisten puolueiden keskinäiseen avustusten jakoon, jos esityksessä ehdotetulla tavalla siirryttäisiin maksamaan kaikille puolueille avustusta suhteessa äänimäärään eikä edustajapaikkoihin. Periaatteessa lakia on mahdollista muuttaa myös niin, että avustus myönnetään suhteessa äänimäärään vain eduskunnan ulkopuolisille puolueille ja eduskuntapuolueille kuten tähänkin asti, mikäli ääkinäistä muutosta jakosuhteissa pidetään epätarkoituksenmukaisena nykyisten puolueiden toimintaedellytysten kannalta.

Esitys ei suoraan vaikuta puoluetukeen valtion talousarviossa varattavan summan suuruuteen. Muutos on mahdollista niin haluttaessa toteuttaa ilman julkiseen talouteen kohdistuvia kustannusvaikutuksia. Tällöin viimeisimpien eduskuntavaalien perusteella nykyisten eduskuntapuolueiden saama avustus hieman pienenesi verrattuna muuten toteutuvaan, yhteensä vajaan puolen prosenttiyksikön verran.

Muutos ei olisi lyhyellä aikavälillä valtava, kun se jakautuisi kaikkien eduskuntapuolueiden kesken. Pienpuolueiden taloudessa ja toiminnassa sillä voisi olla suhteessa paljon huomattavampi merkitys. On mahdollista, että ne pystyisivät samalla summalla saamaan erilaisen rakenteensa vuoksi enemmän aikaa sitä yhteiskunnallista keskustelua ja tasapuolista vaalikampanjointia, joita puoluetuella yleisesti tavoitellaan.

Puolueet voivat kerätä sääntöjensä rajoissa jäseniltään ja luottamushenkilöiltään maksuja toimintansa rahoitukseen riippumatta siitä, ovatko ne oikeutettuja puoluetukeen vai eivät. Käytännössä kaikilla puolueilla on myös jonkinlaista varainhankintatoimintaa, joilla pyritään keräämään sääntöjen ja puoluelain säädösten puitteissa varoja myös mm. lahjoituksina sekä vastikkeellisen tuen muodossa sekä jäseniltä että muilta tahoilta. Näin olisi myös jatkossa. Julkinen tuki voi osaltaan palvella myös puolueen kykyä organisoida myös yksityiseen lahjoitusten hankintaan tähtäävää tai varainhankintaa tukevaa toimintaa.

Lakimuutos vähentäisi kuitenkin eduskunnan ulkopuolelle puolueiden tarvetta rahoittaa toimintaansa muilla tuilla. Siten se edistäisi puolueiden taloudellista riippumattomuutta sekä aatteiden tasavertaisempaa kilpailua riippumatta siitä, kuinka houkuttelevia ne ovat yksittäisten varakkaiden lahjoittajien näkökulmasta.

Voimaantulo

Muutos ehdotetaan tulevaksi voimaan tammikuussa 2016.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

puoluelain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puoluelain (10/1969) 9 §, sellaisena kuin se on laissa 683/2010, seuraavasti:

9 §

Valtionavustus

Valtion talousarvion rajoissa voidaan eduskunnassa edustettuna olevalle puolueelle myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Avustus on jaettava puolueiden viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamien äänien osoittamassa suhteessa. Puolueen avustuksesta osa voidaan osoittaa muun yhdistyksen toiminnan tukemiseen.

Avustukseen on oikeutettu 1 momentissa tarkoitettujen puolueiden lisäksi myös sellainen puolue, jota viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa yhteislistoilta tai valitsijayhdistysten listoilta valitut kansanedustajat ovat eduskunnan puhemiehelle ilmoittaneet haluavansa edustaa ja joka jatkaa asianomaiset yhteislistat antaneiden tai valitsijayhdistykset perustaneiden äänestäjäryhmien poliittista toimintaa. Edellytyksenä on kuitenkin, että puoluetta ei ole merkitty puolerekisteriin ennen sitä vaalilaissa (714/1998) säädettyä määräpäivää, jona oikeusministeriön on mainittuja vaaleja varten viimeistään ilmoitettava vaalipiirilautakunnille puolerekisteriin merkityt puolueet. Avustus on jaettava noudattaen 1 momentissa säädettyjä jakoperusteita soveltuvin osin.

Avustukseen on oikeutettu 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen puolueiden lisäksi puolue, joka viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa on saanut vähintään puoli prosenttia koko maassa annetuista äänistä.

Avustuksen myöntää hakemuksesta valtioneuvosto. Avustuksen maksaa valtioneuvoston kanslia.

Muutoin avustuksen myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön sekä sen valvontaan sovelletaan tämän lain ohella, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 3.11.2015

Olli-Poika Parviainen vihr